

Planeringsförutsättningar

med anvisningar inför budget 2024 med plan för 2025-2029

Innehåll

Inledning	3
Budgetprocessen	3
Förutsättningar inför budgetarbetet	4
Ekonomiska förutsättningar	4
Jämförelser med andra kommuner	5
Jämförelse skattesats	5
Jämförelse verksamhetens kostnader	5
Jämförelse soliditet	7
Årets resultat	8
Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning mellan Sveriges kommuner	8
Riktade statsbidrag	9
Reserver	9
Känslighetsanalys	9
Nämndernas ekonomiska ramar	10
Resursfördelning demografi	11
Investeringsramar	11
Finansiering av kommunens investeringar	13
Demografiska förutsättningar	15
Befolkningsförändringar	15
Befolkningsprognoser som används som underlag till budgeten	15
Strategiska utvecklingsområden	17
Ekonomi	17
Segregation och trygghetsskapande arbete	17
Civilt försvar	23
Växande stad	23
Klimat- och miljöarbete	24
Äldreomsorg	25
Digitalisering	25
Personal- och kompetensförsörjning	26

Bilagor

Bilaga 1: Tidplan för arbetet med budget 2024 med plan för 2025-2029

Bilaga 2: Mall till förvaltningarnas planeringsunderlag (se separat fil).

Kommunens styrdokument finns samlade på kommunens webbplats, se linkoping.se/kommun-och-politik. I planeringen ska nämnder och förvaltningar ta hjälp av styrdokumentet som är styrande i den kommunala verksamheten och ger vägledning till vad som behöver göras.

Inledning

Kommunledningsförvaltningen tar varje år fram kommunövergripande planeringsförutsättningar som en del i arbetet med kommundirektörens underlag till budget. Planeringsförutsättningarna innehåller övergripande ekonomiska och demografiska förutsättningar. Här framgår också kommungemensamma strategiska utvecklingsområden och aktuella anvisningar till förvaltningarnas arbete med planeringsunderlag. Utifrån planeringsförutsättningarna ska förvaltningarna lämna sina respektive planeringsunderlag till Kommunledningsförvaltningen senast 2023-02-02 inför kommunledningsgruppens beredning. Under rubriken "Nämndernas ekonomiska ramar" anges de budgetramar som förvaltningarna ska utgå från i sin beredning av planeringsunderlaget.

Budgetprocessen

Kommunens budget med plan för kommande fem år är det centrala dokumentet för att styra den kommunala verksamhetens inriktning och omfattning. Budgeten omfattar all kommunal verksamhet och beskriver de målsättningar och resultat som är prioriterade. I budgeten fastslås hur kommunens samlade resurser ska fördelas mellan nämnder och verksamheter utifrån politisk viljeinriktning och prioritering. Den politiska viljeinriktningen omsätts i budgeten till ekonomiska ramar, mål och uppdrag för de olika nämndernas verksamhet de kommande åren. Budgetprocessen blir därigenom central för kommunens mål- och verksamhetsstyrning genom att tydliggöra nämndernas uppdrag och förväntat resultat. Ingångsvärden för kommunens budget är lagstiftning, reglemente, styrdokument, majoritetens politiska program samt aktuella planeringsförutsättningar utifrån ekonomi, demografi, statlig styrning och andra omvärldsfaktorer.

Budgeten för 2024 med plan för 2025-2029 beslutas av kommunfullmäktige den 2023-06-13. Utifrån budgeten arbetar nämnderna fram en internbudget. Nämnderna och alla verksamheter ska sträva efter att utifrån de givna resurserna optimera nyttan för de som använder kommunens tjänster. Senast den 2023-10-26 ska nämnderna lämna internbudgeterna till Kommunledningsförvaltningen. Planen för åren 2025-2029 ligger till grund för nästkommande års budgetarbete.

Respektive nämnd svarar för att de fackliga organisationerna informeras om nämndens förutsättningar inför budgetarbetet, uppläggningsen av arbetet med mera i samband med att budgetarbetet inleds. Internbudgeten ska förhandlas enligt MBL § 11 för nämnder där internbudgeten har direkt inverkan på medarbetare.

Följande bilagor ska upprättas i samband med internbudget och godkännas av nämnd

- 10-årig investeringsplan (gäller endast de nämnder som har mer omfattande investeringsvolym),
- 10-årig lokalförsörjningsplan,
- Internkontrollplan

Följande bilagor ska upprättas av förvaltningen i samband med internbudget:

- Förvaltningens verksamhetsplan,
- Strategisk objektsplan (IT-styrning),
- Personal- och kompetensförsörjningsplan,
- Plan för uppföljning av privata utförare

Kommunstyrelsen antog den 2022-08-23 tidplan för budget 2024 med plan för 2025-2029 (KS 2022-08-23 § 239), se bilaga.

Kommunens styr- och ledningssystem omfattar övergripande strategier och kärnvärden samt kommunens modell för mål- och verksamhetsstyrning. En detaljerad beskrivning av kommunens styr- och ledningssystem finns beskrivet i kommunens reglemente, kap. 4.

Förutsättningar inför budgetarbetet

Ekonomiska förutsättningar

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) sammanfattar den ekonomiska situationen för Sveriges kommuner i samband med den senaste skatteunderlagsprognosen, där de betonar den inflations- och räntechock som kyler av både den globala likväl som den svenska ekonomin. Frågan är inte längre "om" utan "hur snart" Sverige går in i en lågkonjunktur. Den oväntat höga inflationen har lyft inflationsutsikterna på kort sikt, men i hög grad även för 2023. Samtidigt har en mycket brant ränteuppgång synts de senaste månaderna, huvudsakligen drivet av centralbankernas höjda styrräntor. Pris- och ränteuppgångarna blir därmed stora och har stadigt ökat i varje ny prognos som gjorts. Antalet sysselsatta förväntas minska och arbetslösheten beräknas ligga på knappt 8,5 procent 2023 och 2024. SKR räknar med att tillväxten repar sig under 2024, men att konjunkturen stärks mer påtagligt först under 2025.

Linköpings kommunkoncern (kommunen och de kommunala bolagen) har förutsättningar för att upprätthålla en god ekonomisk hushållning. Kommunkoncernen har en bra ekonomi med goda resultat under många år och kommunen har en låg skattesats (20,20 procent). Kommunen har till och med år 2019 kunnat finansiera investeringarna med egna medel, år 2020 började kommunen att ta upp lån för byggandet av simhallen i linje med principen att kunna låna till större investeringar. Linköpings kommun har externa placeringar för att säkerställa utbetalningarna av framtida pensioner som per den 31 augusti 2022 uppgick till 2,0 miljarder, vilket dock är en minskning med 0,2 miljarder gentemot 1 januari 2022. Minskningen beror på att värdet på de finansiella placeringarna har minskat.

Till en god ekonomisk hushållning hör att ha en beredskap att möta framtida utmaningar genom att i god tid inför förväntade förändringar vidta nödvändiga åtgärder och insatser i stället för insatser i efterskott. Ett positivt resultat behövs för att kunna egenfinansiera investeringar som överstiger årets avskrivningar. Om kommunen lånar till för stor andel av sina investeringar finns risk att räntan kommer att tränga undan övriga kostnader för drift av kommunens verksamhet i resultaträkningen.

Linköping har haft en fortsatt svag ökningstakt för befolkningen under 2022. Under de två första tertialen 2022 ökade folkmängden med 390 personer jämfört med samma period under 2021 då folkmängden ökade med 514 personer och under 2020 med 1 136 personer. Åren närmast dessförinnan var ökningstakten dessutom ännu högre. Minskningar sker inom framför allt gruppen barn och unga, medan personer över 80 år är den grupp som ökar snabbast i antal de närmaste åren. Förändringen kommer att påverka behovet av lokaler där framförallt förskola och skola kommer ha ett lägre behov och lägre demografisk ersättning.

Det nya pensionsavtalet som gäller från 2023 och framåt innebär en kostnadsökning. Men även ökningen av prisbasbeloppet ger en tillfälligt ökad pensionskostnad främst 2023 och 2024. Under 2023 föreslås den ökade pensionskostnaden finansieras med kommunens resultatutjämningsreserv (RUR) medan kostanden året efter ligger som ofördelade kostnadsreduceringar, vilket kräver en hantering i budget för 2024.

Kommunens kostnader för drift av verksamhet tillsammans med kommunkoncernens samlade investeringsbehov utmanar såväl ekonomin som verksamheten, framförallt när inflationen har genererat kostnadsökningar som inte täcks upp av ökade intäkter. För att möta dessa utmaningar krävs långsiktig planering, effektivisering och prioritering mellan verksamheter för att fortsättningsvis ha en ekonomi i balans.

Jämförelser med andra kommuner

Jämförelse skattesats

För 2022 och 2023 är Linköpings skattesats 20,20 procent och i budgeten beräknas den vara oförändrad även för åren 2024-2028. I tabellen nedan redovisas jämförelser av skattesatserna för några av Sveriges större kommuner. Linköping har lägst skattesats i Östergötland. En av anledningarna till att Linköping kan ha en låg skattesats är att kommunen har stora finansiella intäkter med bland annat utdelningar från kommunens bolag. Att Linköping har en låg skattesats skapar en långsiktig handlingsberedskap i förhållande till övriga kommuner eftersom en låg skattesats innebär en potential att stärka intäktssidan genom ökat skatteuttag. För Linköping motsvarar 1 krona/procent i förändrad utdebitering (skattesats) cirka 430 mnkr i intäkter.

Skattesats för kommun och region i några jämförbara kommuner, procent

Kommun	Skattesats kommun 2022	Skattesats region 2022	Skattesats totalt 2022
Eskilstuna	22,02	10,83	32,85
Gävle	22,26	11,51	33,77
Helsingborg	20,21	11,18	31,39
Jönköping	21,64	11,76	33,40
Linköping	20,20	11,55	31,75
Lund	21,24	11,18	32,42
Norrköping	21,75	11,55	33,30
Umeå	22,80	11,35	34,15
Uppsala	21,14	11,71	32,85
Västerås	20,36	10,88	31,24
Örebro	21,35	11,55	32,90

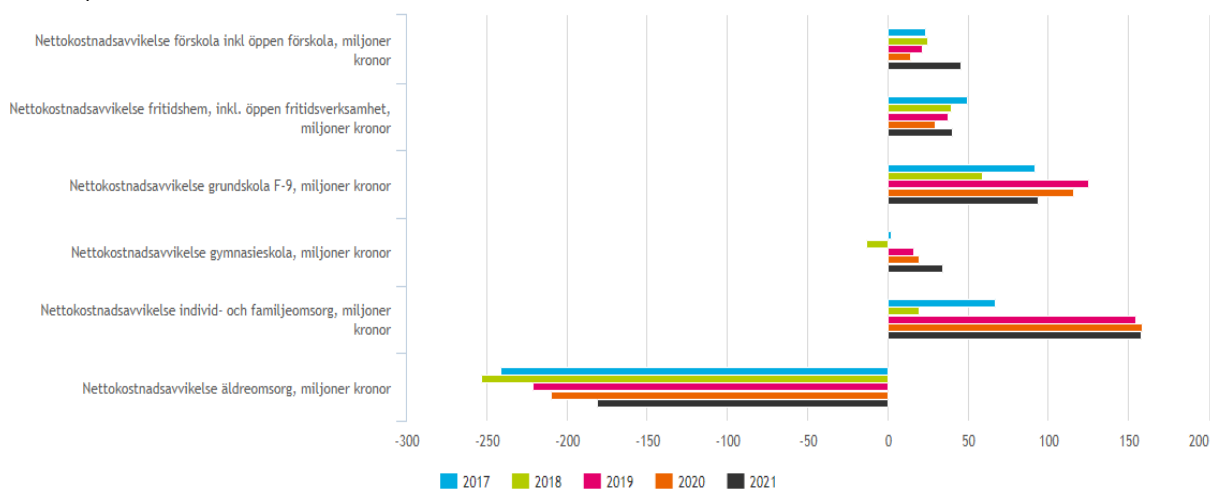
Jämförelse verksamhetens kostnader

För vissa kommunala verksamheter varierar kostnaden väsentligt utifrån strukturella olikheter. Sådana olikheter är exempelvis åldersstrukturen, invånarnas sociala bakgrund, elevernas programval i gymnasieskolan med mera. Det finns en kostnadsutjämning som ska utjämna för dessa strukturella kostnadsskillnader mellan Sveriges kommuner. I den beräknas kommunvisa referenskostnader för ett antal verksamheter. Referenskostnaden är den beräknade teoretiska kostnaden som motiveras av kommunens struktur. Den kan också beskrivas som den kostnad som kommunen skulle ha haft om man bedrev verksamheten till en genomsnittlig avgifts-, ambitions- och effektivitetsnivå med hänsyn till de egna strukturella faktorerna enligt kostnadsutjämningsystemet.

Vid kostnadsjämförelser mellan kommuner är det lämpligt att jämföra avvikelse mellan kommunens verkliga kostnad (nettokostnad) och den beräknade referenskostnaden för verksamheten. Referenskostnad beräknas för verksamheterna förskola, grundskola, gymnasieskola, äldreomsorg, individ- och familjeomsorg samt LSS. En negativ avvikelse innebär att kommunen har en kostnadsnivå som är lägre än vad strukturen motiverar. För verksamheterna grundskola, förskola och fritidshem kan det ibland vara svårt att fördela till exempel lokalkostnader exakt rätt mellan verksamheterna men Linköping hade år 2021 sammantaget 179 mnkr högre kostnader än vad strukturen enligt kostnadsutjämningsens parametrar beräknar för dessa verksamheter. Linköpings individ- och familjeomsorg var 158 mnkr dyrare än vad parametrarna visar. För äldreomsorgen var kostnaderna istället 181 mnkr lägre än vad strukturen enligt kostnadsutjämningsens parametrar motiverar.

Nettokostnadsavvikelse mot andra kommuner ska följas inom de nämnder för de som har möjlighet till detta, som ett underlag inför analys och styrning.

Linköpings avvikelse i miljoner kronor mellan nettokostnad och referenskostnad (statistisk förväntad kostnad)

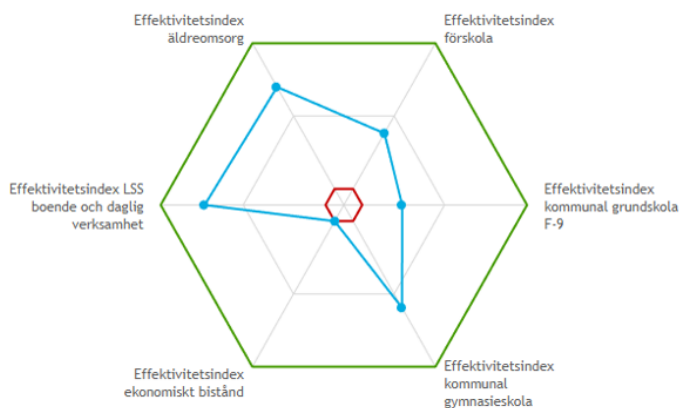
Avvikelse i procent mellan nettokostnad och referenskostnad år 2021 för några jämförbara kommuner. Minustecken = lägre kostnader än referenskostnaden

Avvikelse mot referenskostnad (%)	Eskilstuna 2021	Helsingborg 2021	Jönköping 2021	Linköping 2020	Linköping 2021	Lund 2021	Norrköping 2021	Umeå 2021	Uppsala 2021	Västerås 2021	Örebro 2021	Linköping 2021, mnkr
Förskola	4,4	-2,8	7,0	1,3	4,2	8,8	-2,4	3,1	-8,5	-9,1	0,1	45
Fritidshem	-45,0	-24,5	3,9	11,4	15,0	10,8	-6,8	25,6	-31,1	-10,0	0,2	40
Grundskola	-4,6	-5,6	-3,6	6,1	4,7	5,7	-0,8	-3,5	-8,2	-3,2	-2,2	94
Gymnasieskola	-6,7	-1,9	-7,5	3,1	5,2	-4,5	2,4	11,3	2,7	-1,7	-6,9	34
Individ- och familjeomsorg	46,0	1,6	8,6	20,3	19,2	-12,9	1,7	2,8	7,9	10,5	8,7	158
LSS	-1,4	-1,5	5,3	-6,7	-8,0	1,9	-0,1	-3,5	2,0	-3,2	-3,3	-71
Äldreomsorg	1,7	-20,3	7,0	-13,2	-11,0	16,7	0,4	16,4	-0,4	-2,7	8,1	-181
Totalt exkl. LSS*	4,0	-8,3	2,3	2,0	2,9	5,9	-0,3	6,0	-4,2	-2,5	1,8	119

* Beloppet för Linköping är inkl. LSS

Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) har tagit fram en särskild nyckeltalssamling om produktivitet och effektivitet. Indexen baseras på nyckeltal för kvalitet och resurs. De har justerats för strukturella förutsättningar och visar relativ effektivitet, d.v.s. kommunens läge i jämförelse med andra kommuner. Nyckeltalssamlingen visar att Linköping har höga effektivitetsindex inom äldreomsorg samt LSS boende och daglig verksamhet. Detta beror främst på kommunens nettokostnadsavvikelse inom dessa områden (som nämnts ovan). Inom förskola och grundskola samt ekonomiskt bistånd har kommunen istället ett lågt effektivitetsindex jämfört med andra. För skolan beror resultatet på kommunens kostnad för verksamheten och elevresultatet inom kommunala grundskolor. För ekonomiskt bistånd beror det låga effektivitetsindexet på att kommunen sammantaget både har ett sämre kvalitetsindex och resursindex än många andra kommuner. Det förklaras främst av att Linköping har en hög andel vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, en hög andel vuxna personer som återkommer till försörjningsstöd inom ett år efter avslutat försörjningsstöd och en hög nettokostnad för ekonomiskt bistånd, även med hänsyn till utvalda strukturvariabler.

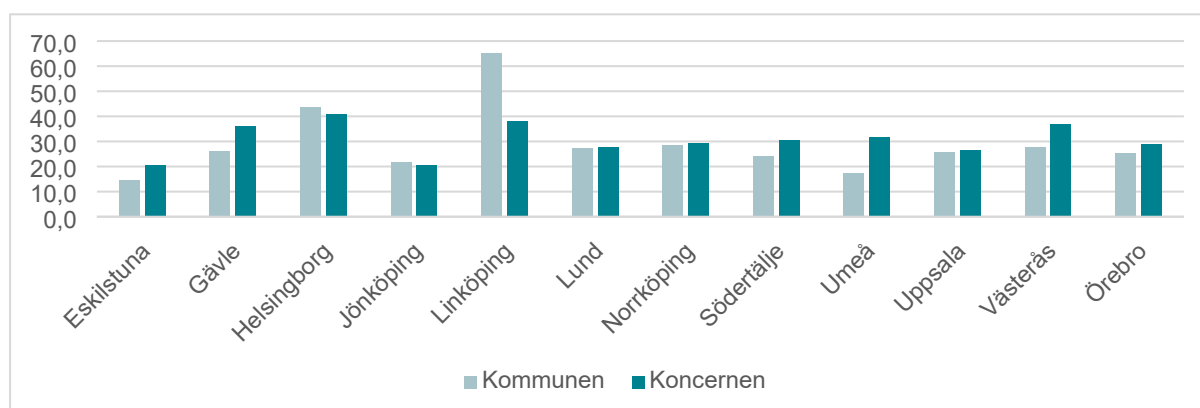
Effektivitetsindex Linköpings kommun, Kolada (blå linje = Linköping)

Jämförelse soliditet

Soliditet mäter långsiktig betalningsförmåga, det vill säga hur stor del av tillgångarna som har finansierats med eget kapital. Det är viktigt att ha en stabil soliditet för det ger en god betalningsförmåga på lång sikt och därmed en stark finansiell handlingsberedskap för framtiden. Kommunkoncernens soliditet per den 31 augusti 2022 uppgick till 35 procent. Att den sjunkit mot tidigare år går att härleda till att Tekniska verkens soliditet minskat kraftigt, vilket är en effekt av att elhandelsföretag måste göra avsättningar i förhållande till åtaganden. Varje kWh kostar numera väsentligt mer än tidigare vilket gör att avsättningar ökar dramatiskt på både tillgångssidan och på skuldsidan för framtida affärers fullgörande i terminer. En av indikatorerna till kommunens finansiella mål för god ekonomisk hushållning anger att kommunkoncernens soliditet inte ska vara mindre än 30 procent, vilket har uppfyllts under flera år bakåt. Kommunens soliditet uppgick den 31 augusti 2022 till 67 procent vilket är en hög soliditet jämfört med andra större kommuner. Det beror bland annat på att kommunen inte äger sina verksamhetsfastigheter. Dessa ägs av det kommunala bolaget Lejonfastigheter AB som ingår i Linköpings kommunkoncern. I diagrammet nedan kan man se att kommunkoncernens soliditet inte avviker nämnvärt från de andra större kommunkoncernerna.

Jämförelse soliditet år 2021, procent inklusive samtliga pensionsåtaganden

Investeringsnivån och resultatnivån bör anpassas så att soliditet kan hållas på en önskvärd nivå. Under ett fåtal år kan egenfinansieringen av investeringar vara lägre än 100 %, men över tid är det en nödvändighet att investeringar egenfinansieras för att uppnå en god ekonomisk hushållning. Det innebär att resultatnivån behöver vara högre för att klara nuvarande investeringsnivå utan att öka kommunens skuldsättning.

Årets resultat

Enligt kommunallagen ska budgeten upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Kommunen har stora investeringar framför sig de kommande åren, vilket kommer att leda till ökade finansieringsbehov. Beslutet om Ostlänken kommer också att få stor påverkan på kommunens kommande investeringar. Investeringar kan finansieras med avskrivningar, egna medel/positiva resultat eller lån. För att kunna finansiera delar av investeringar med egna medel och långsiktigt behålla kommunens ekonomiska förutsättningar bör kommande års budgeterade resultat vara positivt.

I underlaget till budgeten för 2023 med plan för 2024-2028 är resultaten 0 mnkr för 2023 och plus 100 mnkr i planen för åren 2024-2028. Att resultatet för 2023 inte är större beror på de högre uppräkningsarna på grund av inflationen. Vissa kostnader har ökat redan under 2022 såsom bränsle och livsmedel, medan andra lite större poster stiger först till 2023 kopplat till indexuppräkningsarna. Där är hyresökningarna en stor post. Dock är det som påverkar starkt under både 2023 och 2024 ökade kostnader för pension. Dels kostar det nya pensionsavtalet som börjar gälla från 2023, men den kostnad kopplat till indexuppräkningsarna som dessutom uppkommer under framförallt 2023 och 2024 skapar en väldigt hög resultatpåverkan. Under 2023 hanteras detta genom ett planerat användande av kommunens resultatutjämningsreserv, medan det ligger kvar som ofördelade kostnadsreduceringar under 2024.

Totala summan av ofördelade kostnadsreduceringar som finns i budget 2023 för åren 2024-2028 redogörs för i tabellen nedan. Summan av dem är störst under 2024 för att sedan minska något under de kommande åren.

Ofördelade kostnadsreducering som ingår i budgeten respektive år

Belopp mnkr	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028
År 2023	0	0	0	0	0	0
År 2024		-226	-226	-226	-226	-226
År 2025			8	8	8	8
År 2026				26	26	26
År 2027					89	89
År 2028						85
Summa ofördelade kostnadsreduceringar	0	-226	-218	-192	-103	-18

positivt tecken är att ofördelat är lägre än året innan

Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning mellan Sveriges kommuner

I budgeten beräknas skattesatsen vara oförändrad för planperioden, det vill säga 20,20 procent.

Skatteintäkter inklusive generella statsbidrag och utjämning mellan Sveriges kommuner utgör cirka 80 procent av kommunens intäkter. Den samlade nettointäkten för skatt, utjämning, statsbidrag och den kommunala fastighetsavgiften beräknas till 10 miljarder kronor för 2023. Det motsvarar en ökning med 4,8 procent jämfört med budgeten för år 2022 (KS den 14 december 2021).

Skatteberäkningarna i planen för åren 2023-2028 som kommunfullmäktige fastställde den 28 september 2021 var beräknad utifrån Sveriges kommuner och regioner (SKR) skatteunderlagsprognos den 26 augusti 2021. Därefter har SKR:s prognoser för skatteunderlagets utveckling förbättrats vilket innebär ökade intäkter. Enligt SKR:s prognos ökar skatteintäkterna men också avgifterna till LSS-utjämningen och kostnadsutjämningen. Den sammanlagda förbättringen jämfört med den plan som fullmäktige fastställde hösten 2021 beräknas utifrån prognosen den 20 oktober och inklusive ökade generella statsbidrag i budgetpropositionen till 310 mnkr för 2023.

Kommunens egna skatteintäkter beräknas till drygt 8,6 miljarder kronor för 2023. Inkomstutjämningen som utgår från antalet invånare beräknas till 1,3 miljarder kronor. Linköpings skatteintäkter påverkas endast marginellt av de egna invånarnas skattekraft (de beskattningsbara förvärvsinkomsterna).

För vissa kommunala verksamheter varierar kostnaden väsentligt utifrån strukturella olikheter som exempelvis åldersstrukturen och invånarnas sociala bakgrund därför finns det en kostnadsutjämning som ska utjämna för strukturella kostnadsskillnader mellan Sveriges kommuner. Linköping har en gynnsam demografisk struktur och betalar därför en avgift till kostnadsutjämningen. Det samlade beloppet som omfördelas mellan Sveriges kommuner ökar bland annat på grund av fler äldre. Linköping har jämfört med riket en låg andel äldre vilket innebär att Linköpings avgift ökar kommande år. Avgiften för 2023 till kostnadsutjämningen beräknas till 580 mnkr och till LSS-utjämningen till 43 mnkr och motsvarar sammantaget cirka 1,45 kronor/procent i utdebitering.

Skatteintäkter och utjämning har beräknats utifrån befolkningsprognosen som kommunstyrelsen behandlade den 3 maj 2022 och som utgör underlag för kommunens planering. Nämnderna använder samma befolkningsprognos för sina beräkningar när de gör internbudget.

Nämndernas ramar har justerats för riksdagsbeslut som påverkar kommunens verksamhet med den kompensation som kommunen får i det kommunövergripande generella statsbidraget (regleringsbidraget) enligt finansieringsprincipen, se tabell nedan.

Justeringar av nämndernas budgetramar utifrån finansieringsprincipen

Belopp tkr	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Barn- och ungdomsnämnden	10 960	18 930	18 930	18 930	18 930	18 930
Bildningsnämnden	3 070	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750
Arbetsmarknadsnämnden	950	950	950	950	950	950
Äldrenämnden	10 890	10 890	10 890	10 890	10 890	10 890
Social- och omsorgsnämnden	220	-2 890	-2 890	-2 890	-2 890	-2 890
Kommunstyrelsen	1 800	3 550	3 550	3 550	3 550	3 550
Summa	27 890	35 180	35 180	35 180	35 180	35 180

Riktade statsbidrag

En osäkerhet finns kring flera riktade statsbidrag vilket påverkar möjligheterna att planera och prognostisera de ekonomiska förutsättningarna.

Reserver

I budgeten finns resursmedel med 30 mnkr per år som kan fördelas till nämnderna som tilläggsanslag under löpande budgetår efter beslut i kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen måste alltid ta hänsyn till målen för kommunens ekonomi vid beslut om ianspråktaganden av reserv- och resursmedel.

Linköping har 300 mnkr reserverade i en resultatutjämningsreserv (RUR) för att kunna utjämna intäkter över en konjunkturcykel. För att finansiera den tillfälliga ökningen avseende pensionskostnader föreslås 140 mnkr användas under 2023.

Dessutom finns medel för strategiska markförvärv med 150 mnkr per år.

Känslighetsanalys

Känslighetsanalys för budget 2023	
1 % ökning av lönerna motsvarar för helår	75 mnkr
1 % ökning av priserna motsvarar, netto	28 mnkr
1 krona i utdebitering (förändrad skattesats) .motsvarar	cirka 430 mnkr
1 % effektiviseringskrav	cirka 100 mnkr

Nämndernas ekonomiska ramar

Varje generation ska bära sina kostnader och alla verksamheter ska drivas på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt, vilket kräver stort ansvarstagande och god budgetdisciplin. Kommunfullmäktige beslutar om budget med ekonomiska ramar för nämnderna. I internbudgetförslagen redovisar nämnderna hur de planerar att arbeta under budgetperioden för att uppnå den politiska viljeinriktningen. Detta görs inom ramen för av kommunfullmäktige anvisade ekonomiska ramar. Vid konflikt mellan mål och medel gäller medlen.

Nämndens ekonomiska ram är en nettoram där nämnden får prioritera utifrån reglemente, uppdrag och politisk viljeinriktning. Nämnderna kan skapa utrymme för förändringar genom att omprioritera inom ram. I en föränderlig värld är det omöjligt att förutse alla händelser. För att uppnå en ekonomi i balans krävs budgeterade reserver och handlingsberedskap för väntade och oväntade händelser vilket är särskilt angeläget i rådande ekonomiska läge. Nämndernas budgetreserv bör anpassas till osäkerhetsfaktorerna inom respektive verksamhet.

Kommunen har en decentraliserad styrning och nämnderna ansvarar för att effektiviseringar och prioriteringar görs inom nämndens ram.

Budgetramarna för nämnderna är angivna i 2023 års pris- och löneläge enligt följande:

- Indexuppräknings för pris och lön 3,0 % (helår cirka 3,6 %) (löneökning enligt 2023 års lönerörelse fr.o.m. 1 april)
- PO-pålägg 39,01 % för inkomster under 7,5 inkomstbasbelopp samt 39,14 för inkomster över 7,5 inkomstbasbelopp, fr.o.m. 2023 är det ett nytt pensionsavtal.
- Intern ränta 1,0 %

Pris- och löneuppräknings för kommande år budgeteras som en central reserv. Uppräknings till 2024 års pris- och lönenivå sker inför kommunfullmäktiges behandling av budgeten.

Den interna räntan är beräknad utifrån Linköpings genomsnittliga räntekostnad för kommunens externa upplåning och har ingen nettopåverkan på budgeten. Det är lämpligt att matcha lånens löptid med investeringens avskrivningstid. Tio år är längsta löptid där det finns en god daglig prissättning på lån. Kommuninvest är normalt den part som erbjuder bästa/lägsta ränta för långa lån och därför beräknas den interna räntan utifrån deras 10-åriga ränta som är cirka 1 procent. Internräntan kommer att ses över inför 2024.

Nämndernas nettoramar enligt beslut i kommunfullmäktige den 6 december 2022

Belopp tkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028
Kommunfullmäktige	14 411	16 303	15 823	15 823	15 823	16 356	15 823
Kommunens revisorer	5 340	6 017	5 864	5 864	5 864	5 864	5 864
Kommunstyrelsen	597 589	632 668	642 152	644 996	650 331	645 376	645 376
Överförmyndarnämnden	18 220	18 931	19 012	19 012	19 012	19 012	19 012
Valnämnden	5 077	1 084	5 243	1 087	5 243	1 087	1 087
Äldrenämnden	1 493 867	1 682 468	1 762 750	1 808 989	1 859 341	1 905 382	1 953 102
Social- och omsorgsnämnden	1 652 326	1 709 383	1 710 811	1 710 811	1 710 811	1 710 811	1 710 811
Barn- och ungdomsnämnden	3 694 869	3 823 735	3 854 047	3 840 200	3 822 242	3 809 176	3 790 924
Bildningsnämnden	922 852	842 807	863 314	879 470	897 463	908 170	915 605
Kultur- och fritidsnämnden	405 611	446 458	445 884	462 351	462 101	462 101	462 101
Arbetsmarknadsnämnden	464 446	624 608	627 045	627 045	627 045	627 045	627 045
Samhällsbyggnadsnämnden	524 535	544 487	545 329	561 362	561 362	561 362	561 362
Exploatering	-78 295	-78 295	-78 295	-78 295	-78 295	-78 295	-78 295
Bygg- och miljönämnden	63 486	68 307	68 872	68 872	68 872	68 872	68 872
Summa nämndernas nettoramar	9 784 334	10 338 961	10 487 850	10 567 585	10 627 214	10 662 317	10 698 688

Resursfördelning demografi

Kommunen har en modell för resursfördelning för demografiska förändringar för verksamheter där populationen för respektive "ersättningsgrupp" är så stor att enhetliga ersättningsschabloner med enkelhet kan användas och efterfrågan av verksamhet har ett starkt och tydligt samband med åldersdemografien. Modellen för resursfördelning för demografiska förändringar bygger på kostnadsutjämnningen mellan Sveriges kommuner. Det är en generell resursfördelning för demografiska förändringar för verksamheterna förskola, fritidshem, grundskola, gymnasieskola samt äldreomsorg. Modellen bygger på invånarantalet enligt kommunens befolkningsprognos och ersättningsbeloppen i kostnadsutjämnningen mellan Sveriges kommuner. Förändringar av de aktuella verksamheterna kopplade till förändrat antal invånare i nämndens aktuella åldersgrupper ingår i nämndernas ramar. Resursfördelningsmodellen överensstämmer med kommunens styrmodell beträffande decentralisering och kommunens budgetprocess med mer rambudgetering och mindre detaljbudgetering.

Resursfördelningen för demografiska förändringar syftar till att förbättra nämnders planeringsförutsättningar genom att fördela ekonomiska resurser på basis av förändringarna av antalet invånare i de aktuella åldersgrupperna. Det innebär att berörda nämnder kan förutsäga vilka ekonomiska resurser som finns även vid förändringar av antal invånare i de olika åldersgrupperna. En nämnd kan för ett specifikt år få såväl ökade som minskade resurser då antal invånare i respektive åldersgrupp ständigt förändras.

När budgeten fastställs fördelas en del av resurserna utifrån förändringar av antal invånare i de aktuella åldersgrupperna. Äldrenämndens, barn- och ungdomsnämndens samt bildningsnämndens ramar har i budget för 2023 med plan för 2024-2028 justerats enligt nedan för demografiska förändringar utifrån den befolkningsprognos som kommunstyrelsen behandlade den 3 maj 2022. På grund av färre invånare i barn- och ungdomsnämndens åldersgrupper i slutet av planperioden minskar nämndens budgetram. Specifikation för respektive år samt förändringar jämfört med den plan KF fastställde den 28 september 2021 för respektive år framgår av tabell.

Accumulerade förändringar av nämndernas budgetramar jämfört med budget 2021

Belopp mnkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028
Barn- och ungdomsnämnden	1,3	0,9	-1,5	-14,9	-32,2	-44,8	-62,4
Bildningsnämnden	20,5	39,4	53,6	69,2	86,6	96,9	104,1
Äldrenämnden	26,6	58,2	95,1	139,6	188,1	232,4	278,3
Summa förändring resursfördelning jämfört med 2021	48,4	98,5	147,2	193,9	242,4	284,5	320,0

Investeringsramar

Kommunen styr i första hand på driftbudgeten och grundregeln är att nämnderna ska klara att finansiera ränta, avskrivning och driftkostnader för de investeringar som genomförs inom nämndens ram för driftbudgeten. Kommunens långsiktiga utrymme i driftbudgeten styr nivån på investeringarna och lokalförhyrningarna.

Investeringsramarna som redovisas nedan är de som fullmäktige fastställde i budget för 2023 med plan för 2024-2028. Investeringsramarna för 2029 är preliminärt utifrån tidigare 10-årsplaner.

Nämndernas investeringsramar mnkr

Nämnd	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Summa
Barn och Ungdomsnämnden	26	26	21	21	21	21	21	159
Bildningsnämnden	9	9	12	12	12	14	14	84
Kultur- och fritidsnämnden	52	7	9	11	9	9	4	102
Kommunstyrelsen	232	266	216	216	216	216	216	1 578
Äldrenämnden	1	1	1	1	1	1	1	7
Social- och omsorgsnämnden	1	1	1	1	1	1	1	7
Arbetsmarknadsnämnden	4	3	2	2	2	2	2	17
Bygg- och miljönämnden	1	1	1	1	1	1	1	4
	0	0	0	0	0	0	0	
Samhällsbyggnadsnämnden	388	495	659	609	611	547	542	3 851
Varav	0	0	0	0	0	0	0	
Stora investeringar	81	169	224	192	219	149	120	1 154
Exploateringsinvesteringar	107	178	180	161	136	143	108	1 013
Reinvesteringar och mindre investeringar	80	67	81	75	84	85	85	557
Övriga investeringar	121	80	174	181	171	170	228	1 126
Summa	714	809	922	875	874	812	801	5 808

Investeringarna i tabellen ovan kan grupperas enligt tabell nedan.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Summa
Stora investeringar	81	169	224	192	219	149	120	1 154
Exploateringsinvesteringar och strategisk markreserv	257	328	330	311	286	293	258	2 063
Reinvesteringar och mindre investeringar	376	312	369	371	369	371	423	2 591
Summa	714	809	922	875	874	812	801	5 808

I samband med arbetet med internbudget uppdaterar nämnderna sina planer för de kommande 10 åren avseende investeringar och lokalförhyringar. Syftet är att förbättra planering, prioritering och samordning av nämndernas lokalförsörjningsplaner på kort och lång sikt samt att i övrigt bedriva en långsiktig planering.

I de fall som befolkningen minskar i en åldersgrupp blir ersättningen från demografin lägre eller negativ och det kommer att innebära att nämnden inte får någon ersättning för att täcka de ökade lokalkostnaderna. Det innebär att nämnden måste minska på övriga kostnader för att klara av kostnadsökningen för lokaler.

Berörda nämnder har lämnat 10-åriga lokalförsörjningsplaner som innebär tillkommande driftkostnader enligt tabell nedan.

Nämndernas förslag till förändrade driftkostnader p.g.a. lokalförhyringar

Nämnd	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Barn- och ungdomsnämnden	8	22	56	81	100	113	113
Bildningsnämnden	5	18	16	15	15	15	15
Kommunstyrelsen	0	0	0	3	3	3	3
Kultur- och fritidsnämnden	1	5	20	22	22	22	22
Omsorgsnämnden	1	5	8	10	13	18	19
Äldrenämnden	0	3	20	33	47	71	71
Totalt	15	53	120	164	200	241	242

Kommunens nettoinvesteringar har under flera år kraftigt överstigit avskrivningskostnaderna. Investeringsnivån överstiger även för 2023 avskrivningarna. Linköpings kommun har till och med år 2019 kunnat finansiera investeringarna med egna medel. I januari 2020 började kommunen att ta upp lån för simhallen. Kommunen beräknas kunna finansiera större delen av investeringarna för 2022 utan att ta upp lån och att låna för att finansiera resterande investeringar inom den sammanlagda låneramen som till och med år 2022 uppgår till 900 mnkr.

Exploateringsverksamheten har mycket stor betydelse för kommunens totala ekonomi. Linköpings kommun har budgeterat en intäkt från exploateringsverksamheten på 78 mnkr för att finansiera övrig verksamhet. Efter att redovisningsreglerna för exploatering ändrades år 2019 så redovisas intäkten när försäljningar genomförs och investeringar kopplade till exploateringen periodiseras över investeringens livslängd och belastar resultatet med avskrivningar. Detta innebär att netto från exploateringen blir större när det väl genomförs försäljningar och de år det inte genomförs

försäljningar blir resultatet noll. Tidigare periodiserades även intäkten över samma livslängd som investeringen.

I och med de nya bestämmelserna som följer av utredningen en god kommunal hushållning får inte exploateringsnettot räknas in i balanskravet.

Finansiering av kommunens investeringar

Investeringar kan finansieras med avskrivningar, egna medel/positiva resultat eller lån. Avskrivningarna som ingår i resultatet finansierar större delen av reinvesteringarna. Investeringar i mark, fastigheter och större anläggningar som är långsiktiga som till exempel simhallen och Ullevileden kan lånefinansieras då kommande generationer kommer att nyttja dem under många år och mark normalt inte förlorar i värde. För att kunna finansiera övriga investeringar med egna medel bör kommande års budgeterade resultat vara positivt.

Självfinansieringsgrad är ett nyckeltal som visar i vilken utsträckning en organisation kunnat finansiera årets investeringar med pengar som uppstått i verksamheten. Självfinansieringsgrad beräknas: Årets resultat plus avskrivningar i procent av kommunens nettoinvesteringar.

Under de kommande åren har Linköping en budgeterad självfinansieringsgrad på 60-101%. Det innebär att kommunens soliditet kommer att sjunka och behovet av lån kommer att öka. För att förbättra självfinansieringsgraden måste kommunen antingen förbättra resultatet eller sänka investeringsnivån. Om självfinansieringsgraden är lägre än 65 % innebär det att kommunens soliditet kommer att försvagas och en självfinansieringsgrad som är högre än 65 % innebär att kommunens soliditet kommer att stärkas.

En ökad låneskuld innebär ökade risker bland annat risk för ökade kostnader för räntor som minskar utrymmet för verksamheten. I nuläget och de närmaste åren bedöms ränteläget vara fortsatt på en mycket låg nivå, men bedöms därefter börja stiga.

I tabellen nedan beskrivs hur högt resultatkrav som krävs för en bibehållen soliditet. Om självfinansieringsgraden är lägre under en period behöver detta kompenseras med en högre självfinansieringsgrad under kommande år för bibehållen soliditet.

Finansiering av investeringar mnkr

	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028
Nettoinvesteringar	714	809	922	874	874	812
Finansiering						
Resultat	0	100	100	100	100	100
Avskrivningar	263	268	284	289	294	294
Intäkter från exploateringsverksamhet	309	446	172	65	89	117
Summa finansiering	572	814	556	454	483	511
Nya externa lån	142	-5	366	420	391	301
Total låneskuld	1 042	1 037	1 403	1 823	2 214	2 515
Självfinansieringsgrad	80%	101%	60%	52%	55%	63%

Linköping har i grunden en god soliditet och har historiskt finansierat sin verksamhet och sina investeringar med egna medel.

Linköpings kommun har i samband med investering i ny simhall tagit upp lån för att finansiera investeringen. Det tillsammans med övriga stora investeringar innebär att kommunen behöver ett positivt resultat för att inte försämra kommunens soliditet. Kommunen behöver därför budgetera med ett positivt resultat under kommande år. Om kommunen inte förbättrar resultatet måste investeringsnivån sänkas för att inte försämra kommunens soliditet. Detta är inte minst viktigt utifrån generationsprincipen, en försämrad soliditet skulle innebära sämre finansiella förutsättningar för kommande generationer. Resultatet tillsammans med reavinst och exploateringsvinster ska bidra till

att finansiera investeringar och ge ett ekonomiskt handlingsutrymme för framtiden. Långsiktigt kommer det inte att vara hållbart med så lågt budgeterade resultat under den kommande budgetperioden. Det skulle innebära och Linköpings kommuns finansiella ställning skulle försvagas.

God ekonomisk hushållning inkluderar att ha beredskap för att möta framtida utmaningar genom att i god tid vidta nödvändiga åtgärder istället för att åtgärda saker i efterhand.

Demografiska förutsättningar

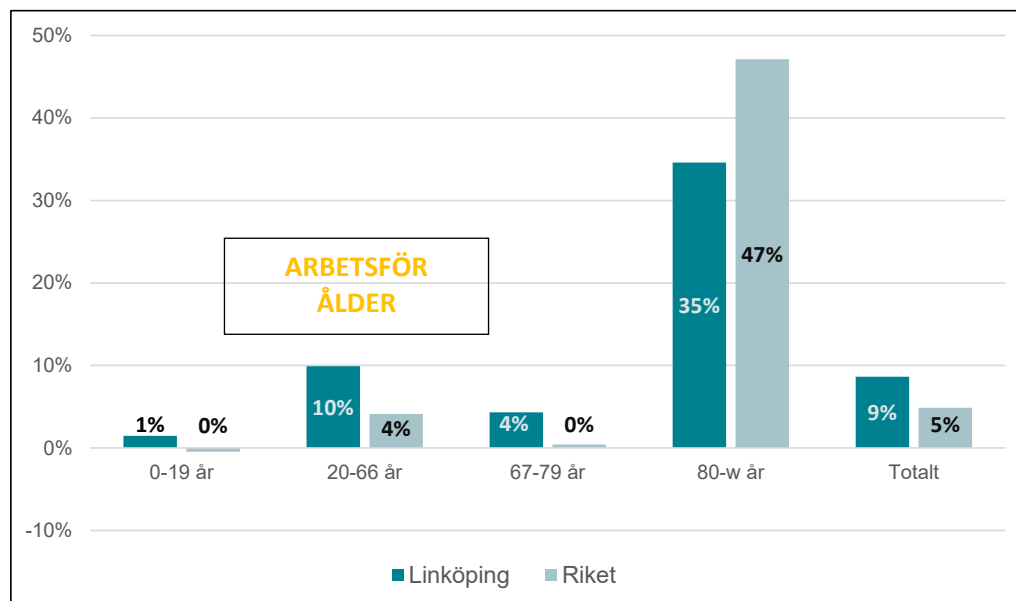
Befolkningsförändringar

De närmaste åren kommer andelen personer över 80 år öka snabbt. För riket beräknas befolkningen i åldersgruppen 80+ öka med 47 procent och för Linköping med 35 procent. Andelen barn och unga kommer under samma period att minska med knappt 1 procent för riket och öka med 1 procent för Linköping. Totalt förväntas folkmängden öka med 9 procent i Linköpings kommun under det närmaste decenniet, vilket kan jämföras med en ökning på 5 procent i riket under samma period.

Kommunsektorns stora utmaningar är tätt kopplade till den demografiska utvecklingen. Det innebär att kostnaderna för att i framtiden upprätthålla välfärd på samma nivå som i dag kommer att öka kraftigt, allt annat oförändrat. Det samlade beloppet som omfördelas mellan Sveriges kommuner ökar bland annat på grund av fler äldre. Linköpings låga andel äldre jämfört med riket samt att vi kommande år har en lägre ökning av antalet äldre jämfört med riket innebär att Linköpings avgift till kostnadsutjämnningen kommer att öka kommande år.

I Linköpings kommun kommer antalet arbetsföra invånare (20-66 år) likt övriga åldersklasser att öka. Den arbetsföra grupp som föranleder de lägsta kostnaderna och högsta intäkterna i form av inkomstskatt (åldersgruppen 20-66) ökar ungefär i samma uträkning (10 procent på tio år) som kommunen i stort. Jämfört med riket har Linköping en betydligt större ökning av andelen 20-66 år, ökning för riket är cirka 4 procent. Inkomstutjämnningen som beräknas utifrån antalet invånare gör att Linköpings skatteintäkter endast påverkas marginellt av de egna invånarnas skattekraft (de beskattningsbara förvärsinkomsterna).

Diagrammet nedan visar befolkningsförändringen i procent för olika åldersgrupper i Linköping och riket, år 2031 jämfört med 2021. Statistiken bygger på befolkningsprognosen 2022-2031 och SCB.

Försörjningskvoten, som visar på relationen mellan antalet personer som behöver bli försörjda och antalet personer som kan bidra till deras försörjning, förväntas vara ganska stabil i Linköping medan den successivt förväntas öka i riket under de närmaste tjugo åren. Kvoten är redan initialt på en lägre nivå för Linköping än för riket. I Linköping uppgick kvoten till 0,68 år 2021 och den förväntas minska något och uppgå till 0,67 både år 2031 och år 2041. I riket förväntas försörjningskvoten öka från 0,77 år 2021 till 0,79 år 2031 samt till 0,81 år 2041.

Befolkningsprognoser som används som underlag till budgeten

Den befolkningsprognos som kommunstyrelsen godkände som underlag för kommunens planering i april 2022 används både till förvaltningarnas framtagande av planeringsunderlag samt för beräkning av skatteintäkter så att både kostnader och intäkter är beräknad utifrån samma prognos. Ny befolkningsprognos tas fram i mars 2023 och till dess använder förvaltningarna prognosen från april

2022 i sitt planeringsarbete. Det finns en central reserv för demografiska förändringar kommande år. Skatteintäkterna beräknas utifrån befolkningen den 1 november året innan. Kostnadsutjämnningen beräknas utifrån antal invånare i olika åldersgrupper per den 1 januari respektive år.

Prognos över antal invånare per den 1 januari respektive år

I tabellen redovisas den befolkningsprognos som använts som underlag vid framtagande av budget för perioden.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Totalt	165 527	166 410	167 361	168 416	169 934	171 469	173 007	174 617	176 297
1-5 år	9 114	8 939	8 938	8 894	8 839	8 853	8 846	8 816	8 831
6-12 år	13 659	13 652	13 532	13 472	13 335	13 177	13 056	12 937	12 796
6 år	1 936	1 933	1 786	1 804	1 829	1 754	1 783	1 807	1 783
7-15 år	17 425	17 609	17 724	17 722	17 597	17 529	17 433	17 256	17 158
16-18 år	5 535	5 676	5 845	5 908	6 100	6 192	6 269	6 309	6 325
65-79 år	20 620	20 698	20 806	20 749	20 740	20 662	20 758	20 944	21 264
80-89 år	6 775	7 055	7 275	7 645	7 943	8 331	8 614	8 842	9 083
90- år	1 629	1 605	1 638	1 624	1 686	1 693	1 726	1 787	1 842

Under de närmaste åren fram till inledningen av år 2030 förväntas antalet personer i åldern 1-5 år att minska med 283 personer. Åldersgruppen 6-12 år förväntas minska under den nämnda perioden med 863 personer medan åldersgruppen 13-15 år förväntas minska med 153 personer. Fram till årsskiftet 2029/2030 förväntas åldersgruppen 16-18 år att öka med 790 personer. Antalet personer i åldern 65-79 år förväntas öka med 644 personer och antalet personer 80 år eller äldre med 2 521 personer fram till 2030. Antalet personer 80 år eller äldre förväntas öka mycket även under de närmaste åren efter 2030.

Antalet invånare i kommunen förväntas att öka med totalt 5 942 personer under de närmaste fem åren och under det kommande decenniet med totalt 14 310 personer. Den totala ökningen fram till årsskiftet 2029/2030 förväntas uppgå till 10 770 personer.

Strategiska utvecklingsområden

Strategiska utvecklingsområden är särskilt prioriterade områden för att uppnå de kommunövergripande målen under budgetperioden. En utveckling inom områdena ska nås genom tydligt riktade insatser. Förvaltningarna ska i sina planeringsunderlag redovisa betydande större förändringar, utmaningar och förutsättningar samt åtgärdsförslag kopplade till respektive utvecklingsområde. Samtliga förvaltningar ska därutöver särskilt redovisa uppdragen nedan och eventuellt nödvändiga omprioriteringar för att nämndens verksamhet ska kunna finansieras inom ram. Utgångspunkten är att samtliga aktiviteter och åtgärder som föranleds av de strategiska utvecklingsområdena ska finansieras inom ram, eftersom eventuella tillskott innebär generella eller riktade kostnadsreduceringar för övriga nämnder.

Prioriterade strategiska utvecklingsområden är:

- Ekonomi
- Segregation och trygghetsskapande arbete
- Civilt försvar
- Växande stad
- Klimat- och miljöarbete
- Äldreomsorg
- Digitalisering
- Personal- och kompetensförsörjning

Ekonomi

Linköpings ekonomiska förutsättningar och prioriterade utvecklingsområden framgår av avsnittet "Ekonomiska förutsättningar". Stora utmaningar finns att möta kraftigt ökade kostnader när skatteunderlaget inte ökar i samma takt. En stor post i detta är att hantera kostnaden som uppstår när förmånsbestämda avtalspensioner som är värdesäkrade med prisbasbeloppet ökar kraftigt. Linköpings kommun har också kraftigt ökade investeringsvolymerna, vilket kräver ett överskott för att finansiera. Utöver detta behöver kommunen arbeta med de demografiska förändringar, där äldreomsorg ökar och behovet av förskola och skola minskar. Detta är en utmaning både för anpassningar inom kompetensförsörjning och lokalanpassning.

Segregation och trygghetsskapande arbete

Välfärdsbrott och otillåten påverkan är en utmaning för hela det demokratiska systemet. Enligt Nationellt underättelsecentrum (Nuc) använder sig den organiserade brottsligheten av systematiska metoder för att tillskansa sig fördelar. Exempelvis genom att skaffa sig information och genom att förmå personer som inom ramen för sin tjänsteutövning kan skriva (felaktiga) intyg och underlag som sedan används för att få tillgång till ekonomiska förmåner. Aktörerna utövar även otillbörlig och otillåten påverkan för att påverka rättsprocessen och genom att försöka påverka offentligtanställda tjänstemän i syfte att skydda eller stödja den brottsliga verksamheten.

Linköping är en av de kommuner som har drabbats hårt av den grova brottsligheten som ökar och sprids alltmer i landet. Ett särskilt fokus behöver därför riktas på att stärka arbetet med Lokal Operativ Myndighetssamverkan (LOS) för att bekämpa organiserad kriminell näringsverksamhet. LOS är ett myndighetsövergripande nätverk mellan kommunen (Social- och omsorgsförvaltningen, Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Säkerhetsenheten) Polisen, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Arbetsmiljöverket med syfte att försvåra eller förhindra kriminell etablering i Linköpings kommun. Arbetet bidrar till ett sunt näringsliv och minskar risken för osund konkurrens där en svart marknad för varor och tjänster skapar underlag för organiserad brottslighet.

Den upplevda tryggheten påverkas delvis av oron för att utsättas för brott. Av Folkhälsomyndighetens undersökning Hälsa på lika villkor (HLV) framgår att andelen invånare som avstår från att gå ut ensam ökat med 11 procentenheter mellan 2016-2021, från 20 till 31 procent. Brottsligheten i Linköping, mätt i antalet vålds-, stöld- och tillgreppsbrott, har sammantaget sett legat på en relativt oförändrad nivå under 2000-talet. I vissa fall har den minskat eller legat stilla medan den i andra fall

har ökat. Under de senaste åren ses dock en negativ utveckling med ökat våld, flera våldsdåd och allvarliga brott. Både nationellt och lokalt i Linköping ses en ökad etablering av kriminella nätverk vilket också leder till en ökad grov organiserad brottslighet. I det brottsförebyggande arbetet sker åtgärder som både är situationella och sociala. Situationella är åtgärder vilka är riktade mot särskilda platser för att öka trygghetsupplevelsen och minska brottsligheten. De sociala åtgärderna är riktade mot enskilda individer för att de inte ska begå brott.

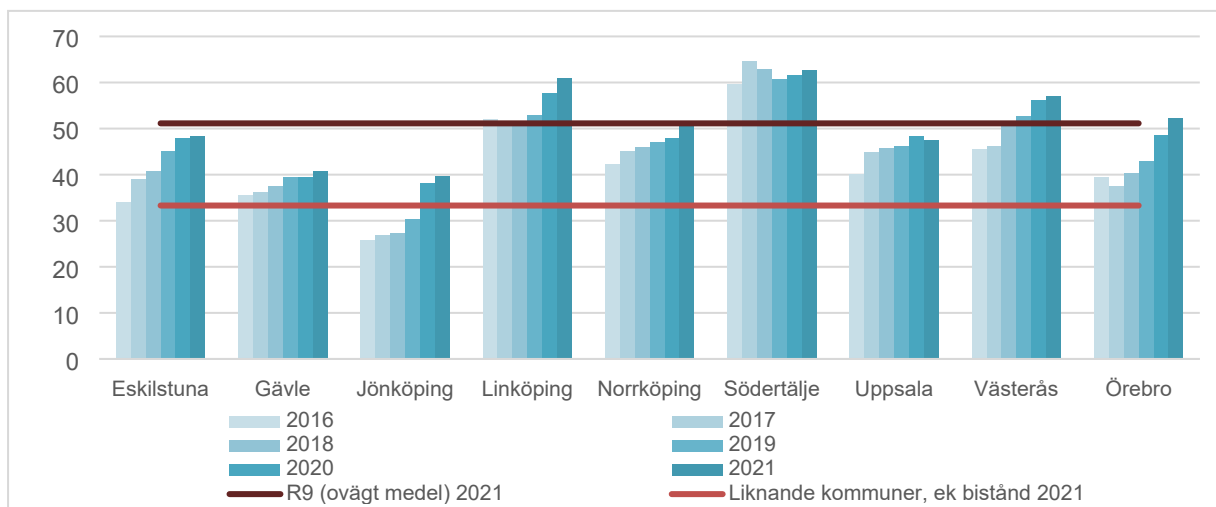
Arbetet mot segregation är högt prioriterat och fokuserar på att minska den socioekonomiska boendesegregationen som medför negativa effekter för samhället och individen. Arbetet, som är en del av kommunens arbete för ett socialt hållbart Linköping, behöver även fortsättningsvis intensifieras. Skillnaderna i befolkningens levnadsförhållanden ökar successivt och riskerar att ytterligare utvecklas i en negativ riktning. Detta bland annat till följd av en högre inflation som i sin tur för med sig ökade levnadskostnader liksom risk för ökad arbetslöshet. Den socioekonomiska boendesegregationen avspeglar sig i skolan, arbetsmarknad, ekonomisk standard, livsmiljöer och demokratiskt deltagande. Antal hushåll med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd fortsätter öka där hälften av dessa hushåll utgörs av barnfamiljer. I grundskolan framgår det att elever i socialt utsatta områden klarar studierna i lägre utsträckning än elever boende i övriga områden. I områden med socioekonomiska utmaningar i Linköping lever en högre andel av barnen i risk för relativ barnfattigdom. År 2020 levde i genomsnitt 19,6 procent av barnen i Linköpings kommun i risk för relativ barnfattigdom, medan motsvarande siffror för Ryd, Berga och Skäggetorp var 46,9, 55,2 respektive 73,1 procent. Vidare var andelen behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram under vårterminen 2021 50 procent i socialt utsatta områden jämfört med 90 procent för övriga kommunen. Kopplat till riskfaktorer såsom avbruten skolgång, socioekonomiska förutsättningar med mera visar statistiken att Skäggetorp och Ryd är överrepresenterade bland de barn och unga som är placerade på HVB. Valdeltagandet i området kring Skäggetorp, Tornby med omland var cirka 55 procent i valet till kommunfullmäktige 2022, vilket var lägst av alla stadsdelar. Detta kan jämföras med samma valdeltagande i landsbygden kring Malmslätt som vid samma val hade 92,1 procent valdeltagande.

Åtgärdsplanen mot segregation, som syftar till att samordna insatser mot segregation inom kommunen, med samhällsaktörer och civilsamhället har uppdaterats under 2022. Åtgärderna delas upp i fem prioriterade utvecklingsområden. Fler åtgärder har genomförts under 2022, såsom att stärka upp med trygghetsskapande ordningsvakter, införd kamerabevakning samt initiering av interna och externa "jobbspår". Andra åtgärder pågår eller kvarstår. Ett arbete pågår med att uppdatera planen för 2023 där åtgärder ska inarbetas i internbudget och förvaltningarnas verksamhetsplaner för 2023. Den uppdaterade åtgärdsplanen ska särskilt fokusera på jämställdhetsaspekter. Åtgärdsplanen är ett komplement till det arbete mot segregation som nämnderna utifrån sitt basuppdrag behöver intensifiera.

Två tredjedelar av aktuella bidragshushåll med barn är långvariga

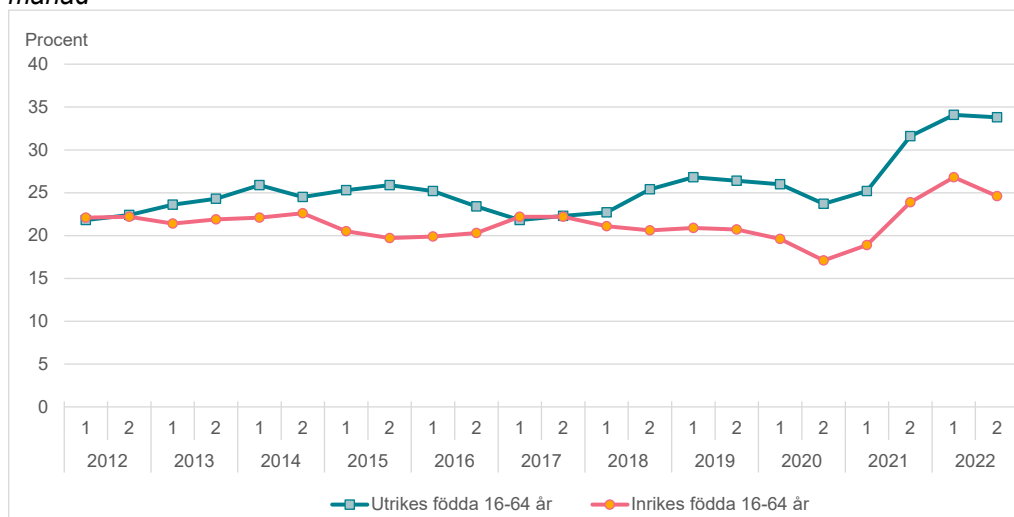
Kommunernas ekonomi påverkas både direkt och indirekt av hur etablering på arbetsmarknaden fungerar. De direkta kostnaderna består av utgifter till arbetsmarknadsåtgärder, sociala insatser och ekonomiskt bistånd, medan de indirekta utgifterna består av uteblivna skatteintäkter och de långsiktiga effekterna av biståndsbehov och arbetslöshet. Detta gäller både för vuxna och barn i familjer som lever i socioekonomisk utsatthet. Linköping har i jämförelse med andra kommuner en hög andel vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd. Bland R9 kommunerna är det bara Södertälje som har en högre andel. Linköping är också tillsammans med Jönköping och Örebro de tre kommunerna inom R9 där andelen ökat snabbast de tre senaste åren. I Linköping har andelen vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd ökat med 7,9 procentenheter sedan 2019.

Tabellen nedan visar andelen (procent) vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd (avser personer som fått beviljat bistånd minst 10-12 månader under året).

Utvecklingen i Linköping förklaras delvis av en tydligt polariserad arbetsmarknad med en arbetslöshet för utrikes födda som är nästan tre gånger högre än arbetslösheten totalt och mer än sex gånger så hög som för de inrikes födda. I oktober 2022 var 17,8 procent av den utrikes födda i arbetskraften arbetslösa. Av de mycket långtidsarbetslösa (utan arbete mer än 24 månader) är 1 007 av 1 438 födda i ett annat land än Sverige.

Tabellen nedan visar utvecklingen halvårsvis av andelen mycket långtidsarbetslösa av samtliga arbetslösa, första halvåret representeras av mars månad och andra halvåret representeras av oktober månad

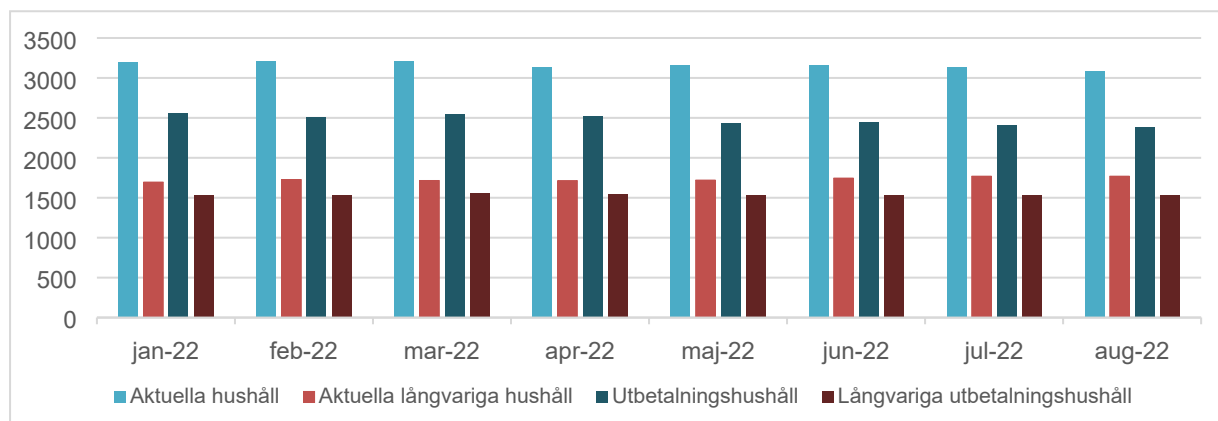

Trots att långtidsarbetslösheten sjunker ligger den på en hög nivå, och de som står allra längst bort från arbetsmarknaden har ökat i antal (arbetslösa i mer än 2 år) och är i dag 300 fler än för tre år sedan. Denna utveckling ses som tidigare nämnts även på biståndsbehovet i Linköping. Antal hushåll som uppbär ekonomiskt bistånd minskar samtidigt som antal hushåll i behov av långvarigt ekonomiskt bistånd (mer än 2 år) ökar. Av 3 092 hushåll med ekonomiskt bistånd per sista augusti är det 1 770 hushåll som har ett långvarigt ekonomiskt bistånd.

Förändringen av de långvariga hushållen beror till viss del på att tidigare högkonjunktur medförde att de arbetslösa som varit gångbara på arbetsmarknaden har fått jobb. De som fortfarande är arbetslösa har ofta ett flertal hinder som gör att de inte får arbete. Exempel på hinder är: fysisk/psykisk ohälsa, avsaknad av gymnasieutbildning, bristande kunskaper i svenska, funktionsvariation och arbetslöshet i mer än ett år. Många arbetsgivare upplever att det är kompetensbrist då den kompetens de arbetssökande har inte motsvarar arbetsgivarnas krav. Kommunens och arbetsmarknadsnämndens

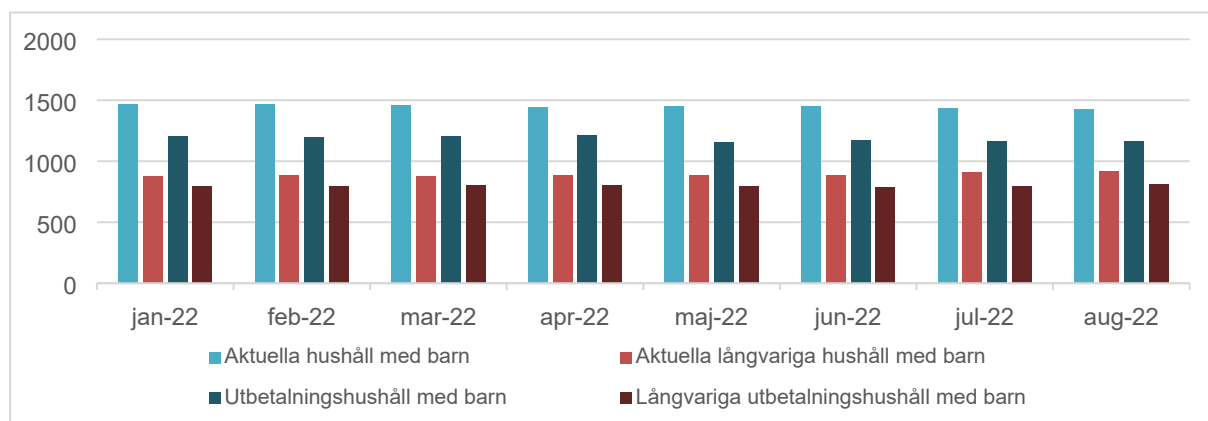
målgrupp är biståndsbehövande där de allra flesta står långt ifrån arbetsmarknaden och har ett eller fler hinder som gör det svårare att få ett arbete.

Tabellen nedan visar utvecklingen av antalet aktuella hushåll och utbetalningshushåll samt aktuella långvariga hushåll och långvariga utbetalningshushåll.

Av de 1 770 hushållen med ett långvarigt ekonomiskt bistånd är 920 hushåll med barn, vilket är drygt hälften av de hushåll som har ett långvarigt biståndsbehov. Två tredjedelar av aktuella hushåll med barn är långvariga. Trenden för långvariga hushåll med barn visar en sakta ökning vilket gör att även barnfattigdomen påverkas i Linköpings kommun.

Tabellen nedan visar utvecklingen av antalet aktuella hushåll och utbetalningshushåll med barn samt aktuella långvariga hushåll och långvariga utbetalningshushåll med barn.

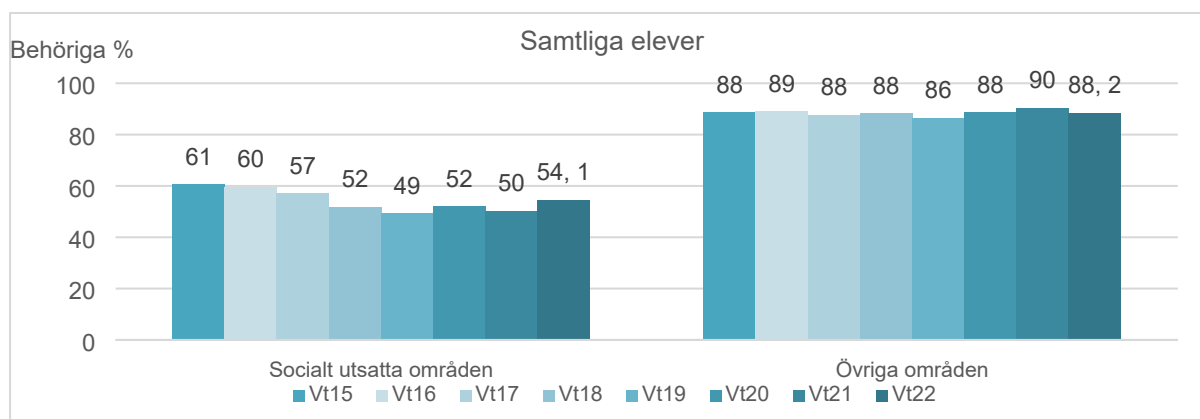
Vägen till arbete för nyanlända (framförallt kortutbildade och nyanlända kvinnor) är fortfarande lång och mer än hälften av de arbetslösa i Linköping är födda utomlands. Andelen nyanlända i arbete eller studier 90 dagar efter Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag fortsätter minska och uppgår nu till 23 procent i Linköping. Utmaningen är förutom baskrav på svenska språket bland annat att många saknar gymnasieutbildning, vilket ofta krävs för att få arbete i Sverige. Av de som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag saknar 28 procent formell grundläggande utbildning och 39 procent har högst förgymnasial utbildning. Ett annat faktum är den ökande kriminaliteten som påverkar många (framförallt unga) nyanlända som inte ser möjlighet till egen yrkeskarriär och blir kriminella. Ett parallellsamhälle med egna spår har utvecklats. Innan flertalet av de kommunala och statliga insatserna ens har påbörjats har flera unga nyanlända och utlandsfödda kommuninvånare redan hamnat på dessa spår. För att möta utmaningen måste flera extraordinära åtgärder till.

Varannan elev i socialt utsatta områden klarar inte grundskolan

Alltför många unga saknar behörighet till gymnasieskolans nationella program eller fullföljer inte sin gymnasieutbildning och får därmed svårare att etablera sig på arbetsmarknaden och ökad risk att hamna i utanförskap och kriminalitet.

Kunskapsresultaten i grundskolan har i viss mån utvecklats positivt, men en fortsatt utmaning är att få fler elever att nå kunskapsmålen. 83,5 procent av eleverna i de kommunala skolorna är behöriga till ett yrkesprogram. Det innebär att det är 229 elever av 1 364 (100 flickor och 129 pojkar) som gick ut åk 9 utan gymnasiebehörighet 2022. Inom de kommunala gymnasieskolorna tar en av fyra ungdomar inte examen inom tre år. Var fjärde elev klarar således inte sin gymnasieexamen inom tre år. För att långsiktigt parera en negativ utveckling behöver kommunala insatser för att få fler att både fullfölja och genomgå gymnasieutbildning tydligt prioriteras. Gymnasieutbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att varaktigt etableras på arbetsmarknaden.

Diagrammen nedan visar andelen (procent) elever i årskurs 9, kommunala skolor, som är behöriga till yrkesprogram uppdelat per elever boende i socialt utsatta områden och övriga områden. Avser kommunala skolor i Linköping mellan vårterminen 2015 och vårterminen 2022.¹

Närvaron har betydelse för den enskilde elevens resultat och en hög måluppfyllelse. Inom grundskolan har elevfrånvaron ökat det senaste läsåret. I årskurs 7-9 har 28 procent av eleverna haft en frånvaro på 15 procent eller mer, det motsvarar drygt 1 000 elever. Orsakerna till elevers frånvaro varierar och ofta finns komplexa samband mellan dem. Frånvaron kommer troligen alltid att variera över tid, men det viktiga är att den sjunker långsiktigt och permanent. Omfattande frånvaro kan få svåra konsekvenser för elever, både på kort och lång sikt. Forskning från bland annat John Hopkins universitetet, Pisaundersökningar och kommuners sammanställning av närvaro i relation till betyg visar att hög närvaro har samband med bättre skolprestationer.

Linköpings kommunala skolor har de senaste fem åren haft både strukturella och ekonomiska förutsättningar för bättre elevresultat i grundskolan. Utifrån kommunens förutsättningar borde fler elever uppnå kunskapskraven i alla ämnen och betydligt fler elever borde uppnå behörighet till gymnasieskolan.

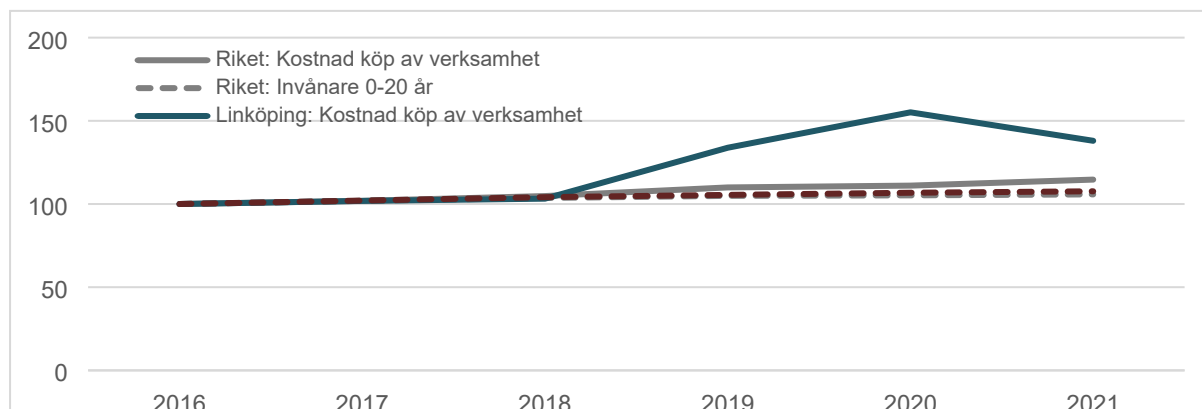
Sammantaget står skolan inför många utmaningar i mötet med elever. Allt fler barn och unga har svårt att klara av och passa in i skolans verksamhet utan särskilt stöd. Det är såväl barn och elever med olika former av fysiska funktionsnedsättningar, intellektuell funktionsnedsättning, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning som särbegåvade barn och elever. Den demografiska- och ekonomiska utvecklingen ställer allt större krav på att alla kommunala verksamheter arbetar med systematisk uppföljning som grund för att säkerställa att åtgärder ger önskad effekt och resultat. Verksamheten inom särskilt grund- och gymnasieskola behöver följa den egna verksamhetens kvalitet och effektivitet som grund för egen styrning, planering och utveckling.

Fortsatt högt kostnadstryck i barn- och ungdomsvården

För Linköpings kommun har kostnaderna inom barn- och ungdomsvården ökat med 58 procent (löpande priser) vilket är betydligt högre än utvecklingen för riket. I relation har åldersgruppen 0-20 år endast ökat med 8 procent i Linköping och 6 procent i riket.

¹ För vt22 finns kvalitetsbrister avseende underlaget till uppdelningen i olika bostadsområden. Detta gäller främst elever som borde tillhöra "övriga områden" men där uppgift om bostadsområde saknas och elevens uppgift därmed exkluderas från beräkningarna. Totalt ingår 189 elever i socialt utsatta områden och 1151 elever i "Övriga områden"

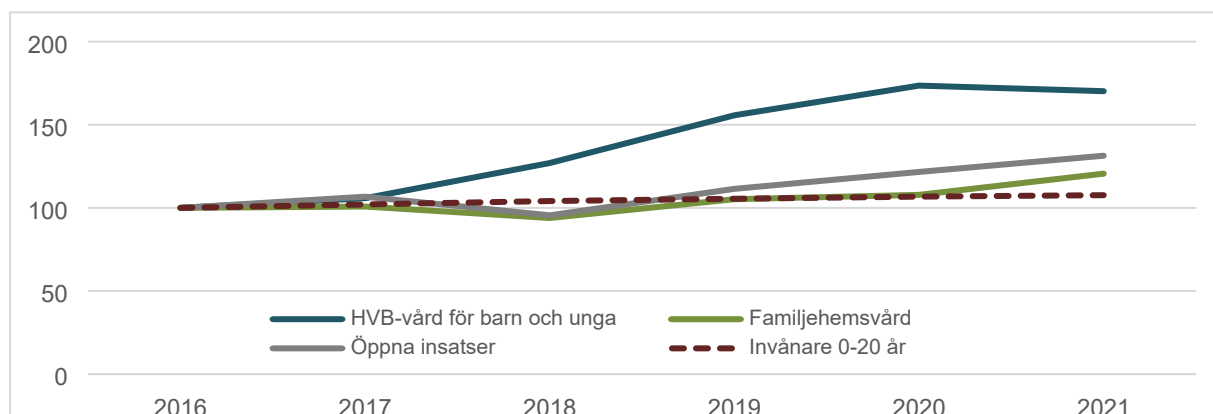
Diagrammet visar utveckling av köpt verksamhet inom barn- och ungdomsvård samt invånarantal 0–20 år, riket och Linköpings kommun, fasta priser. Index 2016=100

Samhällsutvecklingen och den situation som Linköping har med segregation och gängkriminalitet har en direkt påverkan på kommunens verksamhet. Antalet orosanmälningar avseende barn och unga ökade i Linköping under 2021 och behovet av insatser var omfattande. Under 2022 ses inga tecken på minskning vilket leder till att antalet ärenden ökar, både utredningar och behovet av insatser. Samhällsutvecklingen har även en direkt påverkan på kommunens kostnader för placeringar av barn och unga på HVB (Hem för vård och boende) och på SiS (Statens institutionsstyrelse). De placeringar som för närvarande pågår på SiS har en direkt koppling till unga med kriminell livsstil. Antalet vård dygn på SiS-placering har ökat kraftigt och är dubbelt så många under årets åtta första månader 2022, jämfört med 2021. Under perioden januari till och med augusti 2022 har det varit 1 500 vård dygn, jämfört med 750 vård dygn under samma period år 2021. Medelvärdet för antalet vård dygn på SiS per månad under perioden januari 2018 till och med augusti 2022 har varit 231 vård dygn. Ökningen av SiS-placeringar innebär en ökad kostnad för kommunen om cirka 3,6 mnkr under perioden januari till och med augusti år 2022 jämfört med samma period år 2021. Kommunens kostnader för HVB ökade kraftigt mellan 2017 och 2020. Sedan 2021 har antalet placerade på HVB minskat där kommunen också har minskat kostnaderna.

Familjehemsvård är den vanligaste placeringsformen när barn inte kan bo kvar hemma. Familjehemsvård består av bl.a. familjehem, konsulentverksamheter och jourhem. I snitt har Linköpings kommun 3 558 vård dygn i familjehem. De senaste åren har det skett en kraftig ökning av antal vård dygn hos konsulentstödda familjehem. Under år 2020 och 2021 var 30 procent av alla familjehem konsulentstödda. Under år 2022 har snittet varit cirka 40 procent, vilket blir kostnadsdrivande i relation till kommunens egna familjehem. Utvecklingen förklaras av att det har funnits svårigheter att rekrytera familjehem.

Diagrammet visar utveckling av köpt verksamhet inom barn- och ungdomsvård samt invånarantal 0–20 år, Linköpings kommun. Index 2016=100

Civilt försvar

Under en längre tid har det säkerhetspolitiska läget i närområdet försämrats. Den ryska invasionen av Ukraina har gjort omvärlden mer konfliktfylld och händelseutvecklingen svårare att förutse. Det civila försvaret är under återuppbyggnad och syftar bland annat till att värna civilbefolkningen, säkerställa samhällsviktig verksamhet och stödja försvarsmakten. Kommunernas arbete med civilt försvar regleras i första hand i Lagen om extraordinära händelser (leh) och staten ska ersätta kommunerna för kostnader för de förberedande uppgifter som utförs. Kommunernas nuvarande arbete med civilt försvar regleras i en överenskommelse mellan SKR och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och omfattar idag totalt 100 miljoner kronor. I mars 2022 gav regeringen Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att redovisa förslag på åtgärder som kan vidtas för att stärka det civila försvaret. MSB överlämnade under oktober 2022 en rapport med förslag för att stärka det civila försvaret. Om dessa förslag genomförs krävs investeringar motsvarande 27 miljarder varje år inför och under nästa försvarsperiod, 2026-2030. Det handlar om allt från säkrare sjukhus till lager med nödvändiga produkter. I redovisningen konstateras även att styrningen av det civila försvaret måste bli tydligare, mer långsiktig, stabilare och mer konsekvent.

På uppdrag av regeringen har Försvarsmakten och MSB utarbetat en handlingsplan för att ytterligare stärka förmågan inom totalförsvaret. Handlingsplanen redovisas i rapporten "Handlingskraft - handlingsplan för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret 2021-2025". Av handlingsplanen framgår sex prioriterade fokusområden som bedöms särskilt viktiga för att öka den samlade förmågan och förstärka den krigsavhållande effekten i totalförsvaret. Dessa är: beredskapsplaner och krigsorganisation, ledning och samverkan, försörjningsberedskap, att ge och ta emot civilt och militärt stöd, försvarsvilja och stärkt informations- och cybersäkerhet. Handlingsplanen innehåller även de planeringsantaganden som är utgångspunkt för alla aktörer i totalförsvarsarbetet.

Linköping kommun har pågående aktiviteter för att säkerställa kommunens organisation vid höjd beredskap och förmåga som part i totalförsvaret. Arbete med återuppbyggnaden av totalförsvaret bedöms vara strategiskt sammansatt och heltäckande och bedöms sammantaget ligga i framkant i kommunsektorn. I det fortsatta arbetet kommer både handlingsplan för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret 2021-2025 och de risk- och sårbarhetsanalyser som kommunen genomför under 2023 utgöra viktiga underlag för att analysera vilka extraordinära händelser som kan inträffa i kommunen, och hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. I det arbetet utgör även det förvaltningsövergripande arbetet med att etablera beredskapsplaner viktiga delar.

Växande stad

Linköping växer vilket ställer krav på att kommunen har beredskap för att kunna tillmötesgå de behov som uppstår. Samhällsviktig verksamhet behöver anpassas och utvecklas kontinuerligt för att möta tillväxten och de nya behov som följer. Antalet färdigställda bostäder är fortsatt högt. Under 2021 färdigställdes 1 073 bostäder och för 2022 är prognosen 1 500 färdigställda bostäder (utfall per den 31 oktober var 1 046), vilket båda är högre än det demografiskt betingade behovet av bostäder som uppgår till ungefär 1 000 bostäder.

Linköpings tillväxt innebär ett ökat behov av anläggningar, arenor och mötesplatser för både idrott och kultur i olika format. Även de befintliga miljöerna som gator, parker och allmänna ytor behöver moderniseras och anpassas utifrån den växande staden. Beslut har fattats om ett nytt gemensamt räddningsövningsfält för Räddningstjänsten i Östra Götaland (RTÖG) till en uppskattad ökad medlemsavgift om ca 3,6 mnkr per år. Räddningsövningsfältet ska ägas och förvaltas av räddningstjänsten. Det pågår också utredning om ny räddningsstation i Ljungsbro som ska ersätta befintlig station. Lejonfastigheter har i uppdrag att projektera för en station som enligt tidplanen ska vara färdigställd 2025/2026. Kostnaden för den nya stationen beräknas till ca 35-40 mnkr att uppföra förutom tomt.

Linköping kommuns NKI för ett gott näringslivsklimat har utvecklats positivt de senaste fem åren men kommunen behöver fortsatt fokusera på, och öka förståelsen för, näringslivet i myndighetsutövning, i upphandlingar såväl som i planerings- och etableringsprocesser. Det privata näringslivet står för 68 procent av stadens arbetstillfällen. Det är således helt kritiskt att kommunen lyckas säkra befintliga och nya arbetstillfällen, bibehålla och stärka Linköpings attraktivitet och att skapa goda förutsättningar

för näringslivet att etableras, utvecklas och växa i Linköping. Uppföljning av Linköpings näringslivsprogram ska ske årligen genom att förvaltningar och bolag rapporterar in insatser och aktiviteter som bidrar till förflyttning enligt önskat läge inom programmets fem fokusområden; Attraktivt och levande, Innovation och entreprenörskap, Hållbart och resurseffektivt, Kunskap och kompetens och Service och bemötande.

Höghastighetsjärnvägen Ostlänken som ska byggas genom Linköping är den hittills största förändringen som kommunen står inför. Trafikverket har beslutat att Ostlänken ska gå i korridoren med station i Steninge och vidare norr om Malmslätt. Beslutet ger tydliga förutsättningarna för Linköpings stadsutveckling och betyder också att den nya stambanan kommer att byggas genom Linköping i en etapp. Trafikverket har inlett arbetet med att ta fram en järnvägsplan. Det är en detaljerad beskrivning av hur sträckningen av järnvägen ska se ut och hur den ska byggas inom korridoren. Järnvägsplanen ska även innehålla en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver den miljöpåverkan som verksamheten kan medföra. I denna process bjuder Trafikverket in till fler samråd i det aktuella området innan planen ställs ut för granskning. Det första samrådet är planerat till våren 2023 och planerad byggstart är 2028.

Linköpings stads kärna har stor betydelse för stadens och kommunens utveckling. För att kunna möta framtiden med goda förutsättningar driver Linköpings kommun projektet "Framtidens stads kärna" som har tagit fram en gemensam inriktning och avsiktsförklaring för utvecklingen av Linköpings stads kärna tillsammans med näringsliv, fastighetsägare, civilsamhälle och offentliga organisationer. Att Linköping växer syns också i efterfrågan på att utveckla privat och kommunal mark för bostadsbyggande, verksamheter och handel. Även om marknaden tillfälligt bromsats in något, på grund av en orolig omvärld med kostnadsökningar som följd, är Linköping fortfarande attraktivt för nya etableringar samtidigt som vår techsektor växer kraftfullt. Trycket innebär en ökad konkurrens om hur marken ska användas. Markanvändningen hamnar också i fokus när krav på kostnadseffektivt bostadsbyggande ska balanseras mot ställda miljökrav och klimatanpassade åtgärder.

I takt med att processerna kring bland annat Ostlänken och framtidens stads kärna intensifieras krävs ett större fokus på hållbarhetsperspektiv där i synnerhet social hållbarhet behöver integreras. Genom de två stadsutvecklingsprojekten finns möjlighet till förändring av den socioekonomiska boendesegregationen som för närvarande präglar kommunen. För att möjliggöra en förändring behöver det sociala hållbarhetsperspektivet integreras i ett tidigt planeringsstadium där exempelvis invånare boende i berörda stadsdelar får möjlighet till delaktighet i dialoger. På motsvarande sätt kan investeringar för klimatanpassning användas för att höja stadens attraktivitet för att tillsammans med invånare skapa ytor för rekreation, social interaktion och rörelse.

Kommunens investeringar har ökat kraftigt och nettoinvesteringarna har under flera år kraftigt överstigit avskrivningskostnaderna. Investeringsvolymer förväntas öka ytterligare under kommande år då ytterligare projekt inleds (bl.a. Ullevileden) vilket måste beaktas i den ekonomiska planeringen.

Klimat- och miljöarbete

Linköping har länge haft klimatfrågorna i fokus där det övergripande målet är ett koldioxidneutralt Linköping 2025 och att verksamheten ska utvecklas hållbart. Under 2022 kompletterades målet med ett mål om netto-noll växthusgasutsläpp 2045, vilket ligger i linje med det nationella klimatmålet. Kommunkoncernen har sedan tidigare bedrivit ett aktivt arbete för utsläppsminskningar. Genom nya mål och insatsområden behöver arbetet ytterligare växla upp. Även inom klimatanpassning sker en uppväxling av insatser genom ett reviderat program och tillhörande handlingsplan (planerat december 2023). Under kommande planperiod behöver hela kommunkoncernen bidra till målpåfyllelse samtidigt som kommunen behöver stöd från nationell nivå, från näringslivet och kommuninvånarna. Strukturella åtgärder och investeringar inom kommunkoncernen för att minska klimatpåverkan och öka resurseffektiviteten, behöver i större utsträckning riktas till de aktörer som kan göra insatser. En central del i detta blir det interna arbetet i kommunala förvaltningar, till exempel i rollen som beställare kopplat till upphandling av lokaler och varor, val av resor och minskad energiåtgång.

Inom området ekologisk hållbarhet måste samtliga nämnder prioritera och avsätta resurser för att genomföra åtgärder i enlighet med Klimat- och energiprogrammet, Avfallsplan, Klimatanpassningsprogram samt tillhörande handlingsplaner.

Äldreomsorg

Andelen äldre - över 65 år - är jämförelsevis låg i Linköping jämfört med riket. 2021 uppgick den till 18 procent av befolkningen. I absoluta tal motsvarar detta drygt 29 000 personer. Linköping har däremot en hög andel som är 80 år eller äldre i relation till hela gruppen 65 år eller äldre (äldre äldre). Förhållandet gäller både i relation till riket och i förhållande till större städer, där Linköping idag ligger högst. Fram till 2029 förväntas andelen Linköpingsbor som är över 80 år öka med 30 procent (drygt 2 500 personer).

Även om äldres hälsa har förbättrats kommer äldre personers behov av vård och omsorg öka kraftigt de kommande åren där inte minst arbetskraft- och kompetensförsörjningen väntas bli en stor utmaning. Utvecklingen av antalet äldre kommer få en betydande påverkan på kommunen eftersom det är de allra äldsta som utgör den grupp som belastar den kommunala välfärden allra mest. Som exempel är vård- och omsorgskostnaderna för en 80-åring i genomsnitt tre gånger högre än för en 50-åring. Ett annat perspektiv på utvecklingen är att de nya generationerna äldre har andra förväntningar på kommunen jämfört med tidigare. Många vill leva ett aktivt liv högre upp i ålder och kan komma att ställa allt större krav på tjänster kopplade till detta. Många verksamheter behöver ställa sig frågan hur detta påverkar dem. För att kunna möta framtidens behov av vård och omsorg pågår en omställning i hela vårdkedjan, dels i form av Nära vård och genom en ny modell för hur äldreomsorgen ska bedrivas och upphandlas (KF 2020-08-25 § 171). Införandet av en nära vård där utvecklingsarbetet "framtidens vård och omsorg i hemmet ingår" är en förutsättning för att möta framtidens utmaningar.

Äldres beteende och val påverkar i hög grad även bostadsmarknaden. I Linköping bor 2 432 personer över 80 år i ett småhus och av dem bor 802 personer ensamma. Totalt bor 4 398 personer över 80 år ensamma. I takt med att de äldre ökar gör också antalet ensamhushåll det. I omställningen av vårdkedjan och utvecklingen av äldreomsorgen krävs en kultur av öppenhet, delaktighet och tillit för alla aktörer inom välfärdskedjan. Äldre, utförare och civilsamhällets intresse och engagemang behöver tillvaratas i större utsträckning för att medborgarna ska uppleva en trygghet, leva ett självständigt liv och därmed kunna klara sig utan insatser från kommunen så långt som möjligt.

Vid en jämförelse med andra kommuner är kostnaden för äldreomsorgen idag lägre i Linköping än vad strukturen enligt kostnadsutjämnings parametrar motiverar. Nettokostnadsavvikelse motsvarade minus 181 mnkr kr år 2021, d.v.s. kommunens nettokostnad är lägre än den statistiskt förväntade kostnaden för äldreomsorgen. Nettokostnaderna är i jämförelse med andra större städer särskilt låga för insatser i ordinärt boende, d.v.s. hemtjänst och dagverksamhet etc. Framskrivningar beräknade utifrån dagens förhållande - d.v.s. dagens andelar i särskilt boende och andel brukare i hemtjänst satt i relation till förväntad ökning av antalet personer 65 år eller äldre i 2021 års kostnadsnivå - pekar mot en tydlig behovsökning fram till 2030, vilken dessutom fördubblas fram till 2040.

Digitalisering

Den digitala utvecklingen förändrar människors sätt att leva, både i arbetet och på fritiden. En växande spridning och användning av digital teknik och lösningar gör att medborgarna i högre grad än tidigare förväntar sig enkla, omedelbara och situationsanpassade lösningar för deras behov. Digitalisering, det vill säga verksamhetsutveckling med hjälp av digital teknik, kommer att bidra till att möta medborgarnas förväntningar på nuvarande och kommande välfärdstjänster både vad det gäller tillgänglighet och kvalitet.

Den digitala transformationen innebär också andra krav på kommunen som organisation. Effekterna av EU:s strategier som syftar till att skapa en inre marknad anpassad till en digital tid är ett sådant exempel. Detta börjar få påtagliga effekter på Sverige som helhet samt på digital utveckling i enskilda kommuner. Styrning sker delvis direkt från EU genom främst lagstiftning (EU-förordningar) och stimulans (ex. programmet DIGITAL) men också genom påverkan genom nationell digital utveckling. Slutsatsen är att graden av extern kravställning på kommunens digitala utveckling ökar. För att möta denna utveckling behöver kommunen stärka sin förmåga till att delta i och dra nytta av den gemensamma utveckling som sker.

Linköpings program för digital transformation bidrar till kommunens övergripande målsättningar och är styrande i den löpande verksamhetsutvecklingen för att tillvarata digitaliseringens möjligheter. Programmet delas in i områdena ledning, styrning och organisation, tillgång till data och infrastruktur,

strukturerad informations- och datahantering samt digital service till invånare och företag vilka samtliga bidrar till verksamheternas måluppfyllelse samt skapande av en effektiv och innovativ välfärd. Under 2023 är inriktningen att sätta ramverk och skapa förutsättningar för ett antal nödvändiga digitala förmågor för kommunens räkning. Med utgångspunkt från det är inriktningen att det från 2024 och framåt kommer att bli nödvändigt att fokusera på informations- och datahantering, inte minst kopplat till det kommunövergripande initiativet Mitt Linköping, som driver på utvecklingen av digital service till invånare och företag.

De förflyttningar som kommunen särskilt behöver prioritera under den kommande perioden med start 2024 är:

- Strukturerad informations- och datahantering behöver förstärkas i hela organisationen. Data kan också beskrivas som skärningspunkten mellan teknik, verksamheter och människor. Att data blir öppen och mer strukturerad skapar nya möjligheter till effektiviseringar inom offentlig förvaltning, t.ex. möjliggörs nya former av samverkan och innovativ utveckling. Att öppna upp data och gränssnitt ger även möjligheter för verksamheten att skapa nya sätt att möta kunden och att leverera välfärd. Kommunen behöver lyfta informations- och datahanteringen utifrån ett helhetsperspektiv för att identifiera och börja dra nytta av den potential som finns. Med ett helhetsperspektiv avses processer, tekniska förutsättningar samt kompetens. Genom dessa satsningar förbereds också organisationen för framtida utveckling i enlighet med nationella riktlinjer och rekommendationer.
- Digital service till invånare och företag. En förbättring av det gemensamma gränssnittet och nivån av självservice för företag och invånare behöver prioriteras. Samtliga förvaltningar kommer behöva arbeta vidare med införandet av Mitt Linköping, som är det kommunövergripande initiativet för att skapa enhetliga och användarvänliga tjänster till invånare och näringsliv. Här ingår exempelvis insatser för fortsatt anslutning till den gemensamma infrastrukturen, som elektroniska underskrifter, e-tjänstelegitimation, digital post och säker digital kommunikation med offentliga aktörer. En viktig faktor i det fortsatta arbetet är att säkerställa nyttorealiseringsen, så att införandet också får effekt kopplat till ökad kvalitet, service och/eller minskad resursåtgång.

Personal- och kompetensförsörjning

Linköpings kommun ser framåt fortsatta svårigheter att rekrytera medarbetare med rätt kvalifikationer till flera viktiga välfärdsyrken. I stort sett alla tjänster inom vård och omsorg är svårrekryterade. Övriga svårrekryterade grupper är exempelvis forskollärare, lärare i fritidshem, lärare i vissa ämnen och socialsekreterare. Medan svårigheten att rekrytera tidigare mest påverkat kärnverksamheten märks en utmaning även när det gäller att rekrytera specialister. Det märks en postpandemieffekt där människor omvärderar sitt arbetsliv och ställer nya krav vilket påverkar kommunens möjlighet att rekrytera.

Det svåra rekryteringsläget tillsammans med ökad sjukfrånvaro och en ökad andel externa personalavgångar innebär stora utmaningar att bemanna verksamheterna. Det svåra bemanningsläget ökar belastningen på ordinarie medarbetare och fortfarande ses effekter av pandemin i form av utbredd trötthet, ökad stress och risk för ökad psykisk ohälsa.

Kommunens medarbetarundersökning visar att många medarbetare tycker att de har ett meningsfullt arbete och att det är tydligt vad som förväntas av dem i arbetet. Viktiga utvecklingsområden är möjlighet till återhämtning, förmåga att hantera konflikter och chefers uppskattning över medarbetarnas insatser. HME-värdet (hållbart medarbetarengagemang) har minskat något jämfört med föregående år, en svagt negativ trend över flera år. Medarbetarundersökningen visar också att färre medarbetare ser fram emot att gå till arbetet och färre rekommenderar kommunen som arbetsgivare.

Enligt nationella siffror kommer antalet anställda i välfärden, inklusive privata utförare, beräknas öka med cirka 132 000 under perioden 2019-2029. Under samma period tillkommer 340 000 pensionsavgångar. Nära hälften av ökningen bedöms ske inom vård och omsorg i kommunerna, främst i äldreomsorgen. Hela ökningen av den potentiella arbetskraften utgörs av personer födda utomlands. Anställda med utländsk bakgrund är redan idag en viktig del av välfärden då nästan vart tredje vårdbiträde och undersköterska som arbetar i äldreomsorgen har utländsk bakgrund. I Linköpings

kommun kommer personalbehovet, enligt beräkningar, uppgå till 9 845 anställda år 2031, en ökning med ungefär 4,5 % jämfört med 2021. Rekryteringsbehovet kommer under perioden 2022-2031 att öka med 15 %. Utmaningar finns kopplat till volymförändringar och kommande pensionsavgångar, men den största faktorn med påverkan på rekryteringsbehovet är personalomsättningen.

Andelen externa personalavgångar från kommunen ökar. Genomsnittsåldern för pension har sjunkit de senaste åren. Ett ständigt pågående arbete behövs för att öka kommunens förutsättningar att attrahera, utveckla och behålla medarbetare. Det handlar exempelvis om kompetens- och karriärutveckling, satsningar i arbetsmiljön, åtgärder för ett förlängt arbetsliv, introduktion av nyanställda och insatser för att stärka ledarskapet. Lönebildningen är ett viktigt styrmedel för att kunna attrahera och behålla medarbetare. I kommunens löneavtal och riktlinjer betonas vikten av lönespridning. Trots det sjunker lönespridningen för flera stora yrkesgrupper, där det också är en hård konkurrens om arbetskraften.

Effekter av pandemin i och med "det nya normala" har och kommer att fortsätta ha stor påverkan på ledning, styrning och chefskap på alla nivåer. För att vara en attraktiv arbetsgivare behöver Linköpings kommun vidta åtgärder för att ligga i fas med en utveckling där platsens betydelse för arbetet har förändrats och där hybridarbete, en kombination av distans- och kontorsarbete, har blivit norm för vissa yrkeskategorier.

Minskad sjukfrånvaro är en del i att lösa kompetensförsörjningsutmaningen och arbetssätt för att kunna fånga upp och agera på tidiga signaler på ohälsa behöver fortsätta att utvecklas. Chefer behöver öka sin kompetens om psykisk ohälsa och få stöd i att tidigt hantera konflikter på arbetsplatsen. Insatser för att hantera den så kallade arbetsmiljöskulden efter pandemin behöver fortsätta. Det ökade fokuset på hotbilder i samhället och säkerhetsfrågor påverkar arbetsmiljön och arbetsmiljöarbetet i stor utsträckning i vissa yrkesgrupper och kommunen behöver stå bättre rustad för framtida kriser. Chefer och medarbetare behöver öka sitt säkerhetsmedvetande och stärka sin förmåga att hantera oönskade händelser i verksamheten.

Det behövs fler flexibla vägar till välfärdsjobben för att verksamheterna ska kunna bemannas med rätt kompetens vilket innebär att arbetsgivarens ansvar för kompetensutveckling ökar. Samverkan med utbildningsanordnare behöver fortsätta att utvecklas och behoven av kompetenshöjande insatser är stora. Förslag till ny socialtjänstlag och äldreomsorgslag är under remiss och väntas få en direkt påverkan på arbetet med kompetens och professioner inom vård och omsorg. Skyddad yrkestitel för undersköterskor införs från och med 1 juli 2023 vilket kommer att innebära valideringsinsatser.

Kollektivavtalen innefattar krav på kompetensutveckling och karriärutveckling vilket även genererar högre förväntningar på löneutvecklingen. Att flera kollektivavtal löper ut och omförhandlas under 2024 kommer att påverka verksamheterna då vissa anställningsvillkor troligen kommer att förändras.

Kompetensförsörjningsutmaningen kommer inte att kunna lösas enbart genom nyrekryteringar, varken ur ett ekonomiskt perspektiv eller ur ett kompetensförsörjningsperspektiv. Det behövs nya sätt att organisera och utföra arbetet exempelvis genom införande av nya yrkesroller, digitaliserade arbetssätt och att fler arbetar heltid. Framöver ses ett ökat fokus på bemanningsplanering och utökad grundbemanning i syfte att effektivisera och minska sårbarheten i verksamheterna. Nya LAS (lagen om anställningsskydd) kommer att ha stor påverkan på bl.a. hanteringen av kommunens visstidsanställda. Nya digitala arbetssätt har skapat nya möjligheter med exempelvis digitala möten och digital tillsyn men hinder behöver undanröjas för att ytterligare kunna öka digitaliseringstakten. Att förstå den digitala transformationen och hur den påverkar arbetssätt och arbetsuppgifter är en viktig pusselbit i kompetensförsörjningen. Förmågan att finna nya vägar för att lösa kompetensförsörjningsutmaningen kräver uthållighet och innovativ förmåga över lång tid. Fortfarande är ersättningsrekrytering den helt dominerande aktiviteten. Komplexa samhällsutmaningar kräver nya arbetssätt och nya samverkansformer. Linköpings kommun behöver vara en flexibel och förändringsbenägen organisation och det är chefer som leder den utvecklingen tillsammans med sina medarbetare. Ett tillitsfullt ledarskap och att chefer har goda förutsättningar för sitt uppdrag kommer att vara avgörande. I det är antalet medarbetare per chef en viktig del.

Som ett resultat av det strategiska utvecklingsuppdraget, Genomlysning HR, kommer kostnaden för HR-specialister att justeras. Idag återfinns medel för dessa specialister i HR-stabens budget, från och med 2024 kommer denna kostnad nycklas ut till respektive nämnd. Förvaltningarna behöver på lämpligt sätt omhänderta denna justering.